

Johan Steenbergen, de lachende diplomaat

Wenig mensen weten nog, wie Johan Steenbergen was. Hij stamde uit een oud Zuidwoldeger geslacht, waarvan de naam al in de Middeleeuwen werd genoemd. Hij werd een bekend industrieel en vervulde later functies in diplomatieke dienst. Hij leefde van 1886 tot 1967 en was een geboren Meppeler. Het grootste deel van zijn leven bracht hij door in Duitsland, waar hij de stichter was van de wereldbekende fabriek van fotografische apparatuur Ihagee. Als eerste ter wereld construeerde en produceerde hij een eenooog kleinbeeld spiegelreflexcamera. Kortom: een Drent om in ere te houden.

Zijn grootvader Jan Steenbergen had al een gerenommeerde manufacturenzaak in Meppel. Zijn vader, ook Jan Steenbergen, zette de traditie voort met een textiel- en modezaak aan de Hoofdstraat. Aan handelsgeest ontbrak het Johan niet. Toch zette hij het ouderlijke bedrijf ondanks het verlangen van de familie niet voort.

Op de Meppeler HBS interesseerde hij zich al voor fotografische producten, chemicaliën en grammofoons. Deze bracht hij aan de man in een 'eigen zaak', een hoog smal pand aan de Keutelstege. Om indruk te maken op bezoekers liet hij straatjongens lawaai maken op de zolder, alsof er daar druk werd gewerkt. Vader Jan overleed in 1904. Johan had geen enkele ambitie om de textielzaak voort te zetten. Daarom werd het bedrijf opgeheven en kwam er een grootse uitverkoop.

Zijn oom en voogd wilde, dat hij naar de kleermakersacademie

in het Duitse Dresden ging. Johan ging, maar het kleermakersvak lag hem niet. Het duurde maar kort, of hij werkte er als volontair bij een fotografisch bedrijf. In 1911 liet hij zich uit Meppel uitschrijven en een jaar later was hij de oprichter van de Industrie- und Handelsgesellschaft m.b.H. Kamerafabrik mit Kraftbetrieb. Hij had de inboedel van een failliete concurrent overgenomen en legde zich toe op de groothandel in fotografische producten en vervaardiging van apparatuur. De naam van zijn nieuwe vestiging kortte hij af tot Ihagee.

Het bedrijf groeide. In de Eerste Wereldoorlog werden zoveel medewerkers gemobiliseerd voor de strijd aan het front, dat de fabriek een tijd lang werd gesloten. In de beginjaren werkte Johan ontzettend hard en onder grote financiële druk. Zijn enige goede maaltijden waren soms die met zijn klanten. Door de Exakta spiegelreflexcamera kreeg het bedrijf wereldfaam. In 1930 kwam prins Hendrik op bezoek; hij kreeg een camera cadeau voor prinses Juliana.

In de Tweede Wereldoorlog werd beslag gelegd op het vermogen van Johan Steenbergen en van zijn Amerikaanse vrouw. Als Nederlands bedrijf viel het onder 'feindlichen Vermögen'. Hij en andere Nederlandse werknemers mochten de fabriek niet meer in en wisten ook niet meer, wat er gefabriceerd werd. In mei 1940 werd Johan gearresteerd en werd hij korte tijd geïnterneerd in Friedrichshafen. Door bemiddeling van de Amerikaanse regering kwamen hij

Johan Steenbergen, de lachende diplomaat.

en zijn vrouw op 15 mei 1942 vrij en konden ze uitwijken naar Nederland. Van daaruit reisde hij naar de Verenigde Staten. In San Francisco studeerde hij Engels en economie en werkte hij voor het Nederlandse consulaat. Bij het grote

bombardement op Dresden op 13 februari 1945 werd zijn fabriek volledig verwoest.

Na de oorlog was hij in de rang van kolonel verbonden aan de Nederlandse Militaire Missie in Berlijn. Na zijn militaire periode kwam hij on-

nieuw in consulaire dienst, eerst in München, daarna in Hannover. Intussen was zijn vrouw overleden. Als diplomaat ontplooidde hij zijn gaven voor gastvrijheid en het leggen van contacten, waardoor hij de bijnaam 'de lachende diplomaat' kreeg. Tot zijn 75e jaar bevorderde hij als consul in Emden de contacten tussen Ost-Friesland en Groningen. Toen hij 70 werd, kreeg hij van de stad Emden een straatnaam voor zijn huis, omdat men het niet juist vond dat het voor de woning van de 'lachende diplomaat' donker was.

Johan Steenbergen overleed op 7 mei 1967 in Osnabrück en is begraven in Bonn. In Drenthe leeft zijn naam voort in het jaarlijkse Steenbergen Stipendium; waarmee sinds vorig jaar jonge Drentse historici worden gestimuleerd. Dit stipendium, een bedrag van 10.000 gulden, is ingesteld door de Steenbergen Stichting. Deze stichting werd door de camerapionier opgericht ter nagedachtenis aan zijn in de Tweede Wereldoorlog overleden broer Hermann Diedrich. Het bestuur van de stichting heeft intussen de doelstelling verruimd. Niet alleen Hermann wordt herdacht, maar ook Johan. Dat gebeurt onder meer door het op stapel zetten van de biografie 'Johan Steenbergen, de lachende diplomaat', zowel in het Nederlands als in het Engels. Deze illustere Meppeler wordt dus niet vergeten.

Foto: Johan Steenbergen, Meppeler, industrieel en lachende diplomaat op een foto uit de zestiger jaren